

УДК 811.161.2:651.74

НЕВЕРБАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ СПІЛКУВАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Р. В. Гайовий, факультет електрифікації і автоматизації с/г, 3 курс

Науковий керівник – В.І. Хомич, к.ф.н, доцент кафедри соціально – гуманітарних дисциплін ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України "Ніжинський агротехнічний інститут"

Анотація: дослідити компоненти спілкування, природи людського спілкування, визначити основні методів і правила культури спілкування, які б давали можливість формувати і проводити ефективну взаємодію між співрозмовниками, не зважаючи на їх соціальний та професійний статус.

Ключові слова: спілкування, комунікативна сторона, диспозиція, міміка, багатofункціональність

Спілкування – це своєрідний міст між людьми, між групами людей, між окремими державами. Тому дослідження спілкування, практичне засвоєння правил спілкування – вкрай важливе для будь-якої людини.

Тема наукової розвідки «Невербальні компоненти спілкування в професійній діяльності» є актуальною. Питання стало метою дослідження таких науковців: Г.М.Андреєва, проте залишилися невирішені питання. Завдання роботи: дослідити поняття «невербальне спілкування», визначити компоненти спілкування в професійній діяльності.

Уся система ставлення людини до інших людей реалізується в спілкуванні.

Поняття «спілкування» є одним із центральних у системі психологічного знання. Соціальна функція спілкування полягає в тому, що воно виступає засобом передання суспільного досвіду. Його специфіка визначається тим, що в процесі спілкування суб'єктивний світ однієї людини розкривається для іншої, відбувається взаємний обмін діяльністю, інтересами, почуттями та ін. У спілкуванні людина формується і самовизначається, виявляючи свої індивідуальні особливості.

Результат спілкування — налагодження певних стосунків з іншими людьми.

Завдяки спілкуванню здійснюється інтеграція людей, виробляються норми поведінки, взаємодії. Зв'язок людей у процесі спілкування є умовою існування групи як цілісної системи. Спілкування координує спільні дії людей і задовольняє потребу в психологічному контакті. Потреба в спілкуванні є однією з первинних потреб дитини. Вона розвивається від простих форм (потреба в емоційному контакті) до більш складних (співробітництво, інтимно-особисте спілкування). У процесі індивідуального розвитку змінюються мотиви спілкування. Один із дослідників окреслив такі стадії розвитку потреби дитини в спілкуванні: потреба в увазі та доброзичливості дорослого (перше півріччя життя), у співробітництві (ранній дошкільний вік), у зацікавленості дорослого запитами дитини (молодший та середній дошкільний вік), у взаєморозумінні та співпереживанні (старший дошкільний вік), такий розподіл дає можливість спілкуватися з дітьми, в особливості свого віку і світогляду.

Основні в спілкуванні дітей дошкільного віку — пізнавальні, ділові та особистісні.

Спілкування тісно пов'язане з діяльністю. Будь-яка форма спілкування виступає як форма спільної діяльності, люди завжди спілкуються в процесі певної діяльності. Поєднання діяльності однієї людини з діяльністю інших людей утворює спільну діяльність. У спільній діяльності формуються не тільки суб'єкт-об'єктні (людина — предмет діяльності), а й суб'єкт-суб'єктні відносини (людина — людина). Сутність спілкування полягає у взаємодії суб'єктів діяльності.

Спілкування може розглядатися як сторона, умова діяльності або як окремий вид діяльності. Але зв'язок спілкування й діяльності полягає саме в тому, що завдяки спілкуванню діяльність організується. Розбудова плану спільної діяльності вимагає від кожної людини розуміння мети діяльності, засобів реалізації, розподілу функцій для її досягнення.

Специфіка спілкування в процесі діяльності полягає в створенні можливості організації та координації діяльності її окремих учасників. У спілкуванні відбувається збагачення діяльності, розвиваються й утворюються нові зв'язки та стосунки між людьми.

Спілкування – це, перш за все, комунікація, тобто обмін інформацією потрібною для учасників спілкування.

Комунікація повинна бути ефективною, має сприяти досягненню мети учасників спілкування. Що передбачає в'яснення наступних питань:

- які засоби комунікації і як правильно ними користуватися в процесі спілкування;
- як подолати комунікативні бар'єри непорозуміння і зробити комунікацію успішною.

Усі засоби спілкування поділяються на дві великі групи: вербальні (словесні) і невербальні.

На перший погляд може здатися, що невербальні засоби не такі важливі, як словесні. Але це не так. А.Піз у своїй книзі «Язык телодвижений» наводить дані, отримані А.Мейерабіаном, згідно яким передача інформації здійснюється за рахунок вербальних засобів, тільки слів на 7%, звукових засобів, (враховуючи тон голосу, інтонації звуку) – на 38%, а за рахунок невербальних засобів – на 55%. Між вербальними і невербальними засобами спілкування існує своєрідний розподіл функцій: по словесному каналі передається чиста інформація, а по вербальному – відношення до партнера, такі види засобів спілкування більш точно говорять про відношення словесного каналу.

Невербальна поведінка людини нероздільно пов'язана з її психічними станами і служить засобами їх вираження. У процесі спілкування невербальна поведінка виступає об'єктом пояснення не сама по собі, а як показник прихованих для безпосереднього спостереження індивідуально-психологічних і соціально-психологічних характеристик особистості. На основі невербальної поведінки розкривається внутрішній світ особистості, здійснюється формування психологічного змісту спілкування і спільної діяльності.

У соціально-психологічних дослідженнях розроблені різні класифікації невербальних засобів спілкування, до яких відносять усі рухи тіла, інтонаційні характеристики голосу, просторову організацію спілкування.

Спілкування – складний процес взаємодії між людьми, що полягає в обміні інформацією, а також у сприйнятті і розумінні партнерами один одного. Суб'єктами спілкування є живі істоти, люди. У принципі спілкування характерне для будь-яких живих істот, але лише на рівні людини процес спілкування стає усвідомленим, зв'язаним вербальним і невербальним актами. Людина, що передає інформацію, називається комунікатором, що одержує її – реципієнтом. У спілкуванні можна виділити ряд аспектів: зміст, мета і засоби. Розглянемо їх докладніше.

Зміст спілкування – інформація, що у міжіндивідуальних контактах передається від однієї живої істоти іншому. Це можуть бути відомості про внутрішній (емоційний і т.д.) стан суб'єкта, про обстановку в зовнішньому середовищі. Найбільш різноманітний зміст інформації в тому випадку, якщо суб'єктами спілкування виступають люди.

Ціль спілкування – відповідає на запитання «Заради чого істота вступає в акт спілкування?» тут має місце той же принцип, що вже згадувався в пункті про зміст спілкування. У тварини мета спілкування не виходить, звичайно, за рамки актуальних для них біологічних потреб. У людини ж ця мета може бути різноманітною, як виявляти собою засіб задоволення соціальних, культурних, творчих, пізнавальних, естетичних і інших потреб.

Засоби спілкування – способи кодування, передачі, переробки і розшифровки інформації, що передається в процесі спілкування від однієї істоти до іншого. Кодування інформації – це спосіб її передачі. Інформація між людьми може передаватися за допомогою органів чуття, мови й інших знакових систем, писемності, технічних засобів запису і збереження інформації.

Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців»

Також є розподіл залежності від спрямування, що може бути діловим та особистісним, інструментальним та цільовим.

Ділове спілкування — це спілкування на офіційному рівні і його змістом є те, чим зайняті люди в процесі трудової діяльності.

Особистісне спілкування зосереджене на проблемах, що складають внутрішній світ людей. Інструментальне спілкування — це засіб для задоволення різних потреб. Цільове спілкування служить засобом задоволення саме потреби в спілкуванні.

Найбільш важливими невербальними засобами є кінетичні засоби – зорове сприйняття рухів іншої людини, яке виконує виразно-регулюючу функцію в спілкуванні. До кінетики відносять виразні рухи, що проявляються в міміці, позі, погляді, поході. Важливу роль в передачі інформації відводиться міміці – рухові м'язів обличчя, яку називають дзеркалом душі.

Головною характеристикою міміки є її цілісність і динамічність. Це означає, що в мімічному вираженні шести основних емоційних станів (гніву, радості, страху, страждання, подиву і відрази) усі рухи м'язів.

- Мімічні коди емоційних станів.
- Частина е елементи лица.
- Обличчя динамічне.
- Емоційні стани.
- За допомогою очей передаються самі точні сигнали про стан людини, оскільки гнів презирство страждання страх подив радість.
- Положення рота
- Рот відкритий
- Рот закритий
- Рот відкритий
- Рот звичайно закритий.
- Губи
- Кутники губ опущені
- Кутники губ при піднятті.
- Форма очей
- Очі відкриті або звужені
- Очі звужені
- Очі широко відкриті.
- Очі прищурені або відкриті.
- Яркість очей .
- Очі блищать.
- Очі тьмяні .
- Блиск очей на виражений.
- Очі блищать.
- Положення брів.
- Брови зсунуті до перенісся.
- Брови підняті вверх.
- Кутики брів.
- Зовнішні кутики брів підняті вверх.
- Внутрішні кутики брів підняті вверх.
- Чоло.
- Вертикальні складки на чолі і переніссі.
- Горизонтальні складки на чолі.
- Рухомість обличчя і його частин.
- Обличчя динамічне.
- Обличчя нерухоме.
- Обличчя динамічне.

За допомогою очей передаються самі точні сигнали про стан людини, оскільки розширення і звуження зіниць не піддаються свідомому контролю. При сталому освітленні зіниці можуть розширюватися чи звужуватися в залежності від настою. Якщо людина збуджена чи зацікавлена чимось або знаходиться в піднятому настрої, її зіниці розширюються в чотири раз від нормального стану. Навпаки, сердитий похмурий настрій змушує зіниці звужитись.

Хоча обличчя є джерелом інформації про психологічний стан людини, ново в багатьох випадках є менш інформаційне ніж тіло, тому що мімічні вирази обличчя свідомо контролюються краще, ніж рухи тіла. Тому при спілкуванні важливо знати, яку інформацію можна отримати, якщо перенести фокус спостереження з обличчя людини на його тіло і рухи оскільки жести. Пози стиль експресивної поведінки несуть велику кількість інформації. Дослідження психологів показали, що всі люди незалежно від національності і культури, в якій вони виростили, досить точно і узгоджено інтерпретують дані мімічні конфігурації як вираження відповідних емоцій.

Якщо спілкування носить суперницький чи захисний характер, люди сідають навпроти; при звичайній дружній розмові – займають кутову позицію; при кооперативній поведінці – займають позицію ділової взаємодії з одної сторони столу; незалежна позиція визначається в розміщенні по діагоналі.

Слід відзначити, що невербальна поведінка особистості багатофункціональна створює образ партнера по спілкуванню; виражає взаємовідносини партнерів по спілкуванню, формує ці відносини; постає індикатором актуальних психічних станів особистості; виступає в ролі уточнення; зміна розуміння вербального повідомлення, підсилює емоційну насиченість сказаного; виступає в якості показника статусно-рольових відносин.

Таким чином, знання та вдале використання невербальних засобів спілкування є суттєвим, адже це забезпечить ефективне сприйняття при досягненні мети учасників спілкування. Невербальна поведінка людини нероздільно пов'язана з її психічними станами і служить засобами їх вираження.

Список літератури

1. Андреева Г.М. Социальная психология // Г.М. Андреева – М.: Аспект Пресс., 1996. – 416 с.
2. Бодалев А. А. Восприятие и понимание человека человеком//А. А. Бодалев — М., 1992. – 213 с.
3. Брикман Р, Кершнер Р. Гений общения: Пособие по психологической самозащите // — С.-Пб., 1997. – 366 с.
4. Ябло С., Ясвин В. Гроссмейстер общения. — М., 1997. – 216 с.

***Аннотация:** исследовать компоненты общения, природы человеческого общения, определить основные методов и правила культуры общения, которые бы давали возможность формировать и проводить эффективное взаимодействие между собеседниками, несмотря на их социальный и профессиональный статус.*

***Ключевые слова:** общение, коммуникативная сторона, диспозиция, мимика, многофункциональность*

***Annotation:** components of communication, the nature of human communication, the definition of methods and rules of communication culture, which would provide an opportunity to form and carry out an effective interaction between the interlocutors, in spite of their social and professional status.*

***Key words:** communication, communication side, the disposition, facial expressions, prosody, multifunctionality*